

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного факультету

Оксана ГОМОТЮК

« 31 » 2023р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

« 31 » 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІНОТ

Святослав ПИТЕЛЬ

« 31 » 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Соціально-психологічна допомога населенню»
ступінь вищої освіти – магістр
галузь знань: 23 Соціальна робота
спеціальність: 231 Соціальна робота
освітньо-професійна програма: «Соціальна робота»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екзамен (сем.)
Денна	1	1	30	15	5	4	96	150	1
Заочна	1	1	8	4	-	-	138	150	2

31.08.2023

Тернопіль – ЗУНУ
2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів галузі знань 23 «Соціальна робота» спеціальності 231 «Соціальна робота» затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 23.06.2023 року).

Робочу програму склав доцент кафедри психології та соціальної роботи, кандидат педагогічних наук, **Шафранський Володимир Васильович**.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної роботи, протокол № 1 від «28» 08 2023 р.

Завідувач кафедри психології та соціальної роботи, д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Соціальна робота» протокол № 1 від «30» 08 2023 р.

Керівник групи забезпечення спеціальності к.пед.н., доцент

Зоряна КРУПНИК

Гарант ОП «Соціальна робота» к.пед.н., доцент

Зоряна КРУПНИК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА НАСЕЛЕННЮ»

Опис дисципліни «Соціально-психологічна допомога населенню»

Дисципліна «Соціально-психологічна допомога населенню»	Галузь знань, спеціальність, ОПП СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань: 23 «Соціальна робота»	Статус дисципліни нормативна Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність: 231 «Соціальна робота»	Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i>
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна – 30 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 15 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 100 год.</i> <i>Заочна – 138 год.</i> Індивідуальна робота : <i>Денна – 5 год.</i> <i>Заочна –</i>
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 3,3		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання вивчення дисципліни «Соціально-психологічна допомога населенню»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Формування ефективної соціальної політики України сьогодні повинно здійснюватися на основі максимально ефективного використання соціальних ресурсів. На сучасному етапі розвитку суспільства соціальна робота розглядається як інтегрований, універсальний вид діяльності, спрямований на задоволення соціально гарантованих та психологічно спрямованих інтересів і потреб людей, перш за все незахищених верств населення. Важливим компонентом розвитку сучасних форм соціальної роботи є соціально-психологічна допомога населенню. **Метою курсу** є надання студентам необхідних знань з основ результативного і раціонально цілеспрямованого впливу на особистість, орієнтація майбутніх фахівців на об'єднання теоретичних знань з практичними навичками роботи з людьми, що потребують допомоги задля забезпечення ефективності реалізації завдань соціально-психологічної допомоги населенню.

«Соціально-психологічна допомога населенню» – це інтеграційний та аналітичний курс, який ґрунтується на теорії діяльності у соціальній роботі, його освоєння студентами передбачає вивчення цілого комплексу інших дисциплін, що входять до системи підготовки спеціаліста з соціальної роботи.

Структура курсу передбачає логічне і послідовне розкриття основних проблем, які вивчає «Соціально-психологічна допомога населенню», зокрема:

- предмет теорію соціальної роботи, структуру і завдання курсу;
- морально-гуманістичні витоки соціально-психологічна допомога населенню;
- генеза теорій соціальної допомоги у вітчизняній теорії та практиці;
- взаємозв'язок теорії та практики;
- основні класифікаційні групи населення;
- форми та методи соціально-психологічної допомоги;
- теоретичний аналіз системи соціально-психологічної допомоги населенню;
- структура та функції органів соціальної роботи в Україні.

2.2. Завдання вивчення дисципліни.

- підвищення теоретичного розуміння сутності соціальної роботи та її суспільного значення.

– знати основні завдання, принципи, рівні та види соціально-психологічної допомоги: провідні категорії;

– вміти аналізувати та пояснювати ситуацію (почуття, думки, фантазії, мотиви, цілі тощо); володіти методами і прийомами вирішення проблем;

– нормувати психосоціальні механізми паритетної діяльності (алгоритми, інструкції, сценарії), які забезпечують розвиток сприятливих умов становлення власного позитивного Я консультанта і клієнта.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

1. Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення.
2. Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.
3. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.
4. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій.
5. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.
6. Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Засвоєння знань за програмою вступного фахового випробування за спеціальністю 231 Соціальна робота та базових знань першого (бакалаврського) рівня.

2.5. Результати навчання. Формування відповідних компетентностей спричиняє наступні програмні результати навчання:

- збирати та здійснювати кількісний і якісний аналіз емпіричних даних;
- застосовувати загальне та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних задач та здійснення наукового дослідження.;
- аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи;
- організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командування та координувати командну роботу;
- оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи;
- розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень;
- самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

3. Програма навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти соціально-психологічної допомоги населенню

Тема 1. Понятійні виміри соціально-психологічної допомоги населенню. Соціальна робота як реалізація соціальної політики, її особливості в перехідний період від тоталітарного до демократичного суспільства. Становлення соціально-психологічної допомоги як напрямку соціальної роботи в сучасному українському суспільстві. Виникнення потреби в соціально-психологічній допомозі населенню. Особливості соціальної допомоги, її види та форми. Особливості психологічної допомоги, її види та форми. Сутнісний зміст соціально-психологічної допомоги. Конституційні гарантії щодо соціального захисту громадян України та проблеми, що виникають на шляху застосування конституційних норм; необхідність унормування питань про соціально-психологічну допомогу в Україні.

Тема 2. Соціальна допомога: основні питання соціальної політики. Соціальна робота як реалізація соціальної політики. Поняття соціальної допомоги, взаємозв'язок з суміжними поняттями: соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальна підтримка, соціальна допомога. Соціальна допомога, як форма соціального забезпечення населення в Україні. Види та форми соціальної допомоги. Соціальне обслуговування як процес надання соціальної допомоги. Вибір форми соціальної допомоги. Встановлення критеріїв відбору отримувачів допомоги. Поняття універсальності та вибіркової. Встановлення критеріїв відбору. Комплексний характер проблеми соціальної допомоги. Наукові аспекти розробки інноваційних технологій: діагностика, прогностика; превенція, корекція, терапія; реабілітація, самоефективність на принципах інтегративного, системного підходів.

Тема 3. Психосоціальна допомога і психосоціальна робота. Психосоціальна допомога як напрямок психосоціальної роботи. Суспільний запит на психосоціальну допомогу населенню. Джерела зовнішнього соціально-психологічного неблагополуччя та внутрішні причини неблагополуччя. Психосоціальна робота як нова галузь прикладної психології. Види психосоціальної роботи. Психосоціальний підхід в соціальній роботі. Інтегративні основи психосоціальної допомоги. Суперечності правової і професійно-етичної бази в діяльності служб соціально-психологічної допомоги. Роль громадських та державних організацій у формуванні політики психосоціальної допомоги та реабілітації клієнтів з груп ризику, постраждалих від насилля, інвалідів, мігрантів та ін. Важливість децентралізації служб соціальної роботи. Розвиток системи психосоціальної допомоги при соціальних службах на державному, регіональному, місцевому рівнях.

Змістовий модуль 2. Форми та види надання соціально-психологічної допомоги.

Тема 4. Мас-медіа та телефон довіри як простір психологічної допомоги. Екологічність медіа простору: вимоги сьогодення. Мас-медіа як засіб прояву, визнання і виробництва істини, як онтологічний феномен, арбітр буття, коли саме буття набуває масмедійного, віртуального характеру. Вплив мас-медіа в умовах інформаційної війни. Правова просвіта — на сторожі моральності і людяності. Суб'єкти взаємодії. Маніпуляції. Психологічна допомога у просторі мас-медіа. Особливості діяльності Служби Телефонної Екстреної Психологічної Допомоги (ТЕПД). Принципи телефонного консультування. Види, етапи, техніка ведення телефонного діалогу. Організаційні та методичні аспекти діяльності служби «Телефону довіри» в сучасних екстремальних умовах. Контингент та проблематика абонентів «Телефону довіри» в сучасних умовах. Добір і підготовка телефонних консультантів.

Тема 5. Соціально-психологічне консультування безробітних. Соціально-психологічна підтримка безробітних, як один з основних напрямків роботи центрів зайнятості та відділів організації профорієнтації незайнятого населення. Підготовка психолога, соціального працівника до проведення психологічного консультування. Вимоги до особистісних якостей консультанта. Інтерв'ю як основний метод консультування. Етичні принципи і правила роботи консультанта. Врахування психологічних особливостей безробітних при проведенні консультування. Особливості психологічного консультування безробітних. Організаційно-документальне забезпечення консультування безробітних у рамках служби зайнятості.

Тема 6. Волонтерство як форма соціально-психологічної допомоги. Волонтерство, як необхідний ресурс соціального, культурного, економічного й екологічного зростання суспільства. Історія волонтерської роботи в світі. Становлення волонтерського руху в Україні. Провідні тенденції та ключові завдання волонтерського руху. Основні форми волонтерської роботи. Психологічна підтримка волонтерів, що працюють з постраждалими. Проблематика та методи роботи волонтерів, які працюють з різними групами постраждалих. Особливості роботи волонтерів, що працюють із тимчасовими переселенцями. Психогігієнічна та профілактична складова у роботі волонтерів-консультантів «Телефону довіри».

Змістовий модуль 3. Психосоціальна допомога у кризових ситуаціях.

Тема 7. Криза як феномен потреби у психосоціальній допомозі. Причини та особливості переживання кризових станів у житті людини. Поняття «критична ситуація» і «криза». Характеристика основних типів критичних ситуацій: стресу, фрустрації, конфлікту, кризи. Динаміка кризи, аналіз фаз кризи. Особливості переживання кризи. Типологія кризових станів. Стратегії психосоціальної допомоги у ситуації кризи. Психосоціальна допомога як емоційна, смислова та екзистенціальна підтримка людини або співтовариства у важких ситуаціях, які виникають у ході їх особистісного чи соціального буття. Роль соціального оточення для соціальної підтримки та психосоціальної допомоги. Супровід як особлива форма пролонгованої психологічної і соціальної допомоги – патронажу. Діагностико-

аналітичний, власне діяльнісний та контрольо-аналітичний етапи соціально-психологічного супроводу. Кризове психологічне консультування як професійна допомога клієнту в пошуку вирішення проблемної ситуації.

Тема 8. Психосоціальна допомога особистості у кризових ситуаціях. Психосоціальна допомога особистості у кризових ситуаціях. Криза «зустрічі зі старістю» та особливості психосоціальної підтримки людей похилого віку. Етапи психосоціальної підтримки людей літнього віку. Забезпечення психологічної допомоги в роботі соціальних служб на місцях і територіальних центрів соціальної роботи з людьми похилого віку та інвалідами. Розвиток спектру реабілітаційних програм у кризових центрах соціальної допомоги, притулках-сховищах. Проблеми соціально-психологічної допомоги в установах інтернатного профілю. Психосоціальна допомога при переживанні втрати (смерті) близької людини. Психосоціальна допомога при переживанні горя. Психологічні особливості внутрішньо переміщених осіб: порушення в афективній, когнітивній, поведінковій сферах. Методи діагностичної і психотерапевтичної роботи з вимушеними переселенцями.

Тема 9. Психосоціальна допомога дітям у кризових ситуаціях. Феномен сімейного насильства над дітьми. Аналіз поняття «жорстоке ставлення щодо дитини». Типові риси «агресорів». Види насильств щодо дітей та їх ознаки. Наслідки насильства щодо дитини у сім'ї. Наслідки жорстокого ставлення до дітей. Напрямки психосоціальної роботи з дітьми та молоддю. Методи первинної соціальної профілактики насильства в сім'ї. Соціально-профілактична робота з батьками. Особливості психосоціальної допомоги дитині, що пережила насильство. Особливості психосоціальної допомоги дітям з тимчасово переселених родин.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Соціально-психологічна допомога населенню»

(денна форма навчання)

Тематика	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивід. робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти соціально-психологічної допомоги населенню					
Тема 1. Понятійні виміри соціально-психологічної допомоги населенню	2	2	10		Складання структурних схем Тестові завдання
Тема 2. Соціальна допомога: основні питання політики	2	-	10	1	
Тема 3. Психосоціальна допомога і психосоціальна робота	2	2	10		
Змістовий модуль 2. Форми та види надання соціально-психологічної допомоги.					

Тема 4. Мас-медіа та телефон довіри як простір психологічної допомоги	4	2	10	1	Дискусійне обговорення Тестові завдання
Тема 5. Соціально-психологічне консультування безробітних	4	2	10		
Тема 6. Волонтерство як форма соціально-психологічної допомоги	4	2	10	1	
Змістовий модуль 3. Психосоціальна допомога у кризових ситуаціях.					
Тема 7. Криза як феномен потреби у психосоціальній допомозі	4	2	12		Дискусійне обговорення Реферативні повідомлення
Тема 8. Психосоціальна допомога особистості у кризових ситуаціях	4	3	12	1	
Тема 9. Психосоціальна допомога дітям у кризових ситуаціях	4	-	12	1	
Разом	30	15	96	5	

(заочна форма навчання)

Тематика	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти соціально-психологічної допомоги населенню			
Тема 1. Понятійні виміри соціально-психологічної допомоги населенню	0,5	-	15
Тема 2. Соціальна допомога: основні питання політики	0,5	-	15
Тема 3. Психосоціальна допомога і психосоціальна робота	1	-	15
Змістовий модуль 2. Форми та види надання соціально-психологічної допомоги.			
Тема 4. Мас-медіа та телефон довіри як простір психологічної допомоги	1	0,5	15
Тема 5. Соціально-психологічне консультування безробітних	1	0,5	15
Тема 6. Волонтерство як форма соціально-психологічної допомоги	1	1	15
Змістовий модуль 3. Психосоціальна допомога у кризових ситуаціях.			
Тема 7. Криза як феномен потреби у психосоціальній допомозі	1	0,5	15
Тема 8. Психосоціальна допомога особистості у кризових ситуаціях	1	0,5	15
Тема 9. Психосоціальна допомога дітям у кризових ситуаціях	1	1	18
Разом	8	4	138

Організація та проведення тренінгу – 4 год

5. Тематика практичних занять

Денна форма

Практичне заняття № 1

Тема: Понятійні виміри соціально-психологічної допомоги населенню

Мета: Ознайомлення з особливостями становлення соціально-психологічної допомоги як напрямку соціальної роботи в сучасному українському суспільстві

Питання для обговорення:

1. Соціальна робота як реалізація соціальної політики, її особливості в перехідний період від тоталітарного до демократичного суспільства.
2. Становлення соціально-психологічної допомоги як напрямку соціальної роботи в сучасному українському суспільстві.
3. Сутнісний зміст соціально-психологічної допомоги.
4. Конституційні гарантії щодо соціального захисту громадян України та проблеми, що виникають на шляху застосування конституційних норм.

Практичне заняття № 2

Тема: Психосоціальна допомога і психосоціальна робота

Мета: Аналіз психосоціальної допомоги як напрямку психосоціальної роботи.

Питання для обговорення:

1. Психосоціальний підхід в соціальній роботі. Інтегративні основи психосоціальної допомоги.
2. Психосоціальна робота як нова галузь прикладної психології. Суспільний запит на психосоціальну допомогу населенню.
3. Роль державних та громадських організацій у формуванні політики психосоціальної допомоги та реабілітації клієнтів з груп ризику, постраждалих від насилля, інвалідів, мігрантів та ін.
4. Розвиток системи психосоціальної допомоги при соціальних службах на державному, регіональному, місцевому рівнях.

Практичне заняття № 3

Тема: Телефон довіри та мас-медіа: організація, зміст та методика надання соціально-психологічної допомоги в сучасних вітчизняних умовах

Мета: Ознайомлення з особливостями психологічної допомоги у просторі мас-медіа та телефону довіри

Питання для обговорення:

1. Екологічність медіа простору: вимоги сьогодення
2. Мас-медіа як онтологічний феномен прояву, визнання і виробництва істини. Вплив мас-медіа в умовах інформаційної війни
3. Особливості роботи «Телефону довіри»: завдання, функції, принципи телефонного консультування.
4. Організаційні та методичні аспекти діяльності служби «Телефону довіри» в сучасних умовах.

Практичне заняття № 4

Тема: Соціально-психологічне консультування безробітних

Мета: Ознайомлення з особливості психологічного консультування безробітних

Питання для обговорення:

1. Соціально-психологічна підтримка безробітних, як один з напрямків соціально-психологічної допомоги населенню.
2. Особливості психологічного консультування безробітних.
3. Підготовка психолога, соціального працівника до проведення психологічного консультування.
4. Організаційно-документальне забезпечення психологічного консультування безробітних у рамках служби зайнятості

Практичне заняття № 5

Тема: Волонтерство як форма соціально-психологічної допомоги

Мета: Ознайомлення з особливостями волонтерської діяльності в сучасному українському суспільстві

Питання для обговорення:

1. Волонтерство, як необхідний ресурс соціального, культурного, економічного й екологічного зростання суспільства.
2. Проблематика та методи роботи волонтерів, які працюють з різними групами постраждалих.
3. Особливості роботи волонтерів, що працюють із тимчасовими переселенцями. Психологічна підтримка волонтерів
4. Психогігієнічна та профілактична складова у роботі волонтерів-консультантів «Телефону довіри».

Практичне заняття № 6

Тема: Криза як феномен потреби у психосоціальной допомозі

Мета: Ознайомлення з особливостями переживання кризових станів у житті людини

Питання для обговорення:

1. Причини виникнення та особливості переживання кризових станів у житті людини.
2. Характеристика основних типів критичних ситуацій : стресу, фрустрації, конфлікту, кризи. Особливості переживання кризових станів.
3. Стратегії психосоціальной допомоги у ситуації кризи
4. Кризове психологічне консультування як професійна допомога клієнту в пошуку вирішення проблемної ситуації.

Практичне заняття № 7

Тема: Психосоціальна допомога особистості у кризових ситуаціях

Мета: Ознайомлення з особливостями надання соціально-психологічної допомоги різним групам населення

Питання для обговорення:

1. Динаміка стану людей, що зазнали впливу надзвичайної ситуації, специфіка їх реагування
Криза «зустрічі зі старістю» та особливості психосоціальной підтримки людей похилого віку та інвалідів.
2. Розвиток спектру реабілітаційних програм у кризових центрах соціальной допомоги, притулках-сховищах, установах інтернатного профілю.
3. Психосоціальна допомога при переживанні втрати (смерті) близької людини. Методи психосоціальной допомоги при роботі з вимушеними переселенцями.

Заочна форма

Практичне заняття № 1

Тема 1: Телефон довіри та мас-медіа: організація, зміст та методика надання соціально-психологічної допомоги в сучасних вітчизняних умовах

Мета: Ознайомлення з особливостями психологічної допомоги у просторі мас-медіа та телефону довіри

Питання для обговорення:

5. Екологічність медіа простору: вимоги сьогодення
6. Мас-медіа як онтологічний феномен прояву, визнання і виробництва істини. Вплив мас-медіа в умовах інформаційної війни
7. Особливості роботи «Телефону довіри»: завдання, функції, принципи телефонного консультування.
8. Організаційні та методичні аспекти діяльності служби «Телефону довіри» в сучасних умовах.

Тема 2: Соціально-психологічне консультування безробітних

Мета: Ознайомлення з особливості психологічного консультування безробітних

Питання для обговорення:

5. Соціально-психологічна підтримка безробітних, як один з напрямків соціально-психологічної допомоги населенню.
6. Особливості психологічного консультування безробітних.
7. Підготовка психолога, соціального працівника до проведення психологічного консультування.
8. Організаційно-документальне забезпечення психологічного консультування безробітних у рамках служби зайнятості

Тема 3: Волонтерство як форма соціально-психологічної допомоги

Мета: Ознайомлення з особливостями волонтерської діяльності в сучасному українському суспільстві

Питання для обговорення:

5. Волонтерство, як необхідний ресурс соціального, культурного, економічного й екологічного зростання суспільства.
6. Проблематика та методи роботи волонтерів, які працюють з різними групами постраждалих.
7. Особливості роботи волонтерів, що працюють із тимчасовими переселенцями. Психологічна підтримка волонтерів
8. Психогігієнічна та профілактична складова у роботі волонтерів-консультантів «Телефону довіри».

Практичне заняття № 2

Тема 1: Криза як феномен потреби у психосоціальній допомозі

Мета: Ознайомлення з особливостями переживання кризових станів у житті людини

Питання для обговорення:

5. Причини виникнення та особливості переживання кризових станів у житті людини.
6. Характеристика основних типів критичних ситуацій: стресу, фрустрації, конфлікту, кризи. Особливості переживання кризових станів.
7. Стратегії психосоціальної допомоги у ситуації кризи

8. Кризове психологічне консультування як професійна допомога клієнту в пошуку вирішення проблемної ситуації.

Тема 2: Психосоціальна допомога особистості у кризових ситуаціях

Мета: Ознайомлення з особливостями надання соціально-психологічної допомоги різним групам населення.

Питання для обговорення:

1. Динаміка стану людей, що зазнали впливу надзвичайної ситуації, специфіка їх реагування

2. Криза «зустрічі зі старістю» та особливості психосоціальної підтримки людей похилого віку та інвалідів.

3. Розвиток спектру реабілітаційних програм у кризових центрах соціальної допомоги, притулках-сховищах, установах інтернатного профілю.

4. Психосоціальна допомога при переживанні втрати (смерті) близької людини. Методи психосоціальної допомоги при роботі з вимушеними переселенцями

Тема 3: Психосоціальна допомога дітям у кризових ситуаціях

Мета: Ознайомлення з особливостями надання соціально-психологічної допомоги різним групам населення

Питання для обговорення:

1. Феномен сімейного насильства над дітьми.

2. Аналіз поняття «жорстоке ставлення щодо дитини».

3. Типові риси «агресорів». Види насильств щодо дітей та їх ознаки.

4. Наслідки насильства щодо дитини у сім'ї.

5. Наслідки жорстокого ставлення до дітей.

6. Напрямки психосоціальної роботи з дітьми та молоддю.

7. Методи первинної соціальної профілактики насильства в сім'ї.

8. Соціально-профілактична робота з батьками.

9. Особливості психосоціальної допомоги дитині, що пережила насильство.

10. Особливості психосоціальної допомоги дітям з тимчасово переселених родин.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання (КПЗ)

Комплексне практичне індивідуальне завдання (КПЗ) виконується студентом у формі «Портфолію», що складається із структурно-логічних схем, які відображають сутність теоретичних основ з дисципліни, що вивчається.

Варіанти КПЗ з дисципліни «Соціально-психологічна допомога населенню»

1. Соціально-психологічна допомога як необхідна ланка соціальної роботи

2. Роль діяльності соціально-психологічних служб у сучасній Україні.

3. Конституційні гарантії щодо соціального захисту громадян України та проблеми, що виникають на шляху застосування конституційних норм.

4. Проблеми становлення правових засад соціально-психологічної допомоги населенню України.

5. Нові напрями роботи соціальних служб в галузі соціально-психологічної

- допомоги.
6. Визначення мети, принципів, категорій, змісту і засобів соціально-психологічної допомоги.
  7. Цільове призначення служб соціально-психологічної допомоги.
  8. Інновації у соціально-психологічних та педагогічних напрямках діяльності.
  9. Агресивний соціум: симптоми культурної травми в посттоталітарному суспільстві
  10. Основні напрямки допомоги сім'ї, яка має дитину з особливими потребами.
  11. Зміст структурної та функціональної характеристики соціальної допомоги.
  12. Особливості роботи соціального працівника, психолога, педагога з асоціальними та конфліктними сім'ями.
  13. Соціально-психологічна допомога жінкам і дітям, які постраждали від насильства.
  14. Професійні функції соціального працівника при соціальному супроводі прийомної сім'ї.
  15. Вирішення соціальних і психологічних проблем становлення особистості у кризовому суспільстві
  16. Поведінкові техніки сімейної терапії.
  17. Основні напрями соціально-психологічної роботи волонтерів.
  18. Характеристики організацій, що беруть участь у волонтерському русі.
  19. Специфіка роботи служб соціально-психологічної допомоги з людьми похилого віку.
  20. Проблеми соціально-психологічної допомоги в установах інтернатного профілю
  21. Форми роботи, спрямовані на допомогу молоді щодо працевлаштування.
  22. Зміст інноваційних форм роботи з питань працевлаштування.
  23. Соціально-психологічна допомога у притулках-сховищах для підлітків, жінок і дітей – жертв насильства.
  24. Проблеми надання адресної соціально-психологічної допомоги клієнтам.
  25. Екологічність медіа простору
  26. Методи і методики діагностичної і психотерапевтичної роботи з переселенцями.
  27. Проблема біженців і роль соціально-психологічної підтримки в роботі з ними
  28. Проблеми становлення правових засад соціально-психологічної допомоги населенню.
  29. Рівність можливостей в отриманні психологічної допомоги клієнтами з різних соціальних груп населення.
  30. Роль міжнародних стандартів в удосконаленні роботи соціально-психологічних служб.
  31. Проблеми становлення правових засад соціально-психологічної допомоги в Україні.
  32. Нові напрями роботи соціальних служб в галузі соціально-психологічної допомоги.
  33. Роль громадських та державних організацій у формуванні політики соціальної роботи в Україні.

34. Особливості релігійних традицій в розвитку системи соціальної роботи в суспільствах різних типів.
35. Теорії соціальної допомоги у вітчизняній думці - від благодійності до добротності.
36. Визначення мети, принципів, категорій, змісту і засобів соціально-психологічної допомоги.
37. Цільове призначення та функції служб соціально-психологічної допомоги.
38. Вирішення соціальних і психологічних проблем становлення особистості у кризовому суспільстві.
39. Специфіка роботи служб соціально-психологічної допомоги з людьми з обмеженими можливостями.
40. Роль соціальної підтримки людей похилого віку та інвалідів у період суспільної кризи.
41. Проблеми соціально-психологічної допомоги в установах інтернатного профілю.

7. Самостійна робота студентів

№ п/п	Тематика
1	Тема 1. Конституційні гарантії соціального захисту громадян України, особливості унормування питань соціально-психологічної допомоги в Україні
2	Тема 2. Комплексний характер проблеми соціальної допомоги. Наукові аспекти розробки інноваційних технологій соціальної допомоги на принципах інтегративного, системного підходів
3	Тема 3. Суперечності правової і професійно-етичної бази в діяльності служб соціально-психологічної допомоги
4	Тема 4. Контингент та проблематика абонентів «Телефону довіри» в сучасних умовах. Добір і підготовка телефонних консультантів
5	Тема 5. Соціально-психологічна підтримка безробітних як один з основних напрямків роботи центрів зайнятості та відділів організації профорієнтації незайнятого населення
6	Тема 6. Соціально-психологічна підтримка волонтерів, що працюють з постраждалими
7	Тема 7. Кризове психологічне консультування як професійна допомога клієнту в пошуку вирішення проблемної ситуації
8	Тема 8. Забезпечення психологічної допомоги в роботі соціальних служб на місцях і територіальних центрів соціальної роботи з людьми похилого віку та інвалідами
9	Тема 9. Особливості психосоціальної допомоги дітям з тимчасово переселених родин

8. Тренінг з дисципліни

Завдання тренінгу:

- розширення можливостей встановлення контакту в різних ситуаціях спілкування;
- відпрацювання навичок розуміння інших людей, себе, а також взаємин між людьми;
- опанування навичок ефективного слухання;
- активізація процесу самопізнання та самоактуалізації;
- розширення діапазону творчих здібностей.

Вправа «Автобус»

Мета вправи: відпрацювання гнучкості невербальної поведінки

Учасники розбиваються на пари. Інструкція наступна: «Зараз ви пасажир автобуса. За сигналом «Червоний» автобус зупиняється на світлофорі. Раптом ви бачите в зустрічному автобусі людину, яку ви давно не бачили. Ви хочете домовитися про зустріч з нею в якомусь певному місці і в певний час. У вашому розпорядженні - одна хвилина, поки автобуси стоять біля світлофора. За сигналом «Зелений» вмикається зелене світло і автобуси роз'їжджаються».

Після невербального програвання, учасники тренінгу діляться інформацією про те, як вони зрозуміли один одного.

Тривалість: 15-20 хвилин.

Вправа «Зіпсований телефон»

Мета вправи: вдосконалення навичок невербальної комунікації; спілкування без допомоги слів; здатності розуміти партнера на невербальному рівні.

Із групи вибирається п'ять студентів, чотири з них виходять з кімнати. П'ятому дається текст: "У батька було 3 сина. Старший розумний був чоловігя, середній був ну так собі, молодший син був не в собі ". Він повинен без слів показати цей текст четвертій людині, той третьому, той другому, і потім першому. Для кращого запам'ятовування перша людина може проговорити текст кілька раз. Потім, починаючи з самого останнього студента, розпитуємо, про що був текст історії. Можна просити повторювати текст, якщо той, кому він передається, не розуміє його.

Обговорення того, які засоби оповідач використовував для передачі повідомлення. На що звертав в першу чергу увагу слухач. Наскільки слухач міняв комунікативні засоби, стаючи оповідачем.

Тривалість: 20-25 хвилин

Вправа «Втеча з в'язниці»

Мета вправи: розвиток здібностей до емпатії, розуміння міміки, мови рухів тіла.

Учасники групи стають у дві шеренги обличчям один до одного. Ведучий пропонує завдання: "Перша шеренга буде грати злочинців, друга - їх спільників, які прийшли в тюрму, для того щоб влаштувати втечу. Між вами звуконепроникна скляна перегородка. За короткий час побачення (5 хвилин) спільники за допомогою жестів і міміки повинні "розповісти" злочинцям, як вони будуть рятувати їх з в'язниці (кожен "спільник" рятує одного "злочинця)". Після закінчення гри "злочинці" розповідають про те, чи правильно вони зрозуміли план втечі.

Тривалість: 15-20 хвилин.

Вправа «Дзеркало»

Інструкція тренера: «Зараз вам пропонується виконати кілька нескладних завдань, вірніше зімітувати їх виконання. Для першого виконання потрібно 2 учасника.

Пара учасників виходить вперед. Один з них - виконавець, а інший - його дзеркальне відображення, що наслідує всі рухи виконавця. Решта учасників групи - глядачі, вони спостерігають за грою пари і виставляють партнеру, що грає роль дзеркала, оцінку за артистизм. Потім партнери в парі міняються ролями. Пари по черзі міняються, таким чином перед групою виступають всі її учасники. Кожен виступає в двох ролях: в ролі виконавця і в ролі дзеркала. Кожен виконує по 2 дії. Група оцінює акторів, які грають роль дзеркала, за п'ятибальною системою. Потім оцінки всіх учасників будуть підсумовуватися і кожен зможе дізнатися про успішність своєї роботи в ролі дзеркала. Обговорити, як себе відчували учасники у різних ролях, чи зручно їм було бути дзеркалом і відображати чужі дії.

Пропоновані дії: пришити гудзик, попрасувати білизну, спекти пиріг, зібратися в дорогу, зашнурувати черевики, виступити в цирку, помити голову, підмести підлогу, забратися в кімнату, намалювати картину, посадити картоплю, приготувати салат. Дії можуть додаватися в залежності від кількості учасників.

Тривалість: 5 хвилин на виступ однієї пари, 10 хвилин на обговорення переваг та недоліків і зворотний зв'язок.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Соціально-психологічна допомога населенню» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, есе;
- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Соціально-психологічна допомога населенню» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Для екзамену:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4 (екзамен)	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
1. Усне опитування під	1. Усне опитування під час	1. Написання КППЗ, яке включає: написання	1. Відповідь на 2 запитання, кожне з	

час занять (4 теми по 10 балів = 40 балів). 2. Письмова робота 60 балів	занять (5 теми по 10 балів = 50 балів). 2. Письмова робота 50 балів	проєкту та оформлення згідно вимог = 60 балів 2. Захист КППЗ = 30 балів 3. Оцінка за тренінг = 10 балів	яких 40 балів. У підсумку 80 балів. 2. Розв'язання 10 тестів по 2 бали = 20 балів	
--	--	---	--	--

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-9
2.	Слайдовий матеріал презентацій лекцій	1-9
3.	Програмне забезпечення: Microsoft Office Word, Microsoft PowerPoint, AIMP, Moodle, Zoom.	1-9
4.	Проектор	1-9

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бочелюк В.Й., Пучина О.В. Організаційна психологія на підприємстві. Київ: ТОВ «КНТ», 2019. 272 с.
2. Кузікова С. Основи психокорекції. Київ: Академія, 2021. 336 с.
3. Лагутін В.А. Практична психологія: основи психологічного консультування / В.А. Лагутін, О.П. Ілларіонова. Дніпро: ДУЕП ім. Альфреда Нобеля, 2018. 160 с.
4. Легка Л. М. Організація діяльності психологічних служб: навч. посіб. / Л. М. Легка, Л. Г. Семенча. – Львів : Новий Світ 2000, 2018. – 371 с.
5. Любіна Л.А. Психодіагностика: навч. посіб. Чернівці: вид., Яворський Н.С, 2018. 276 с.
6. Максименко С. Загальна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
7. Подшивалкіна В.І., Дементьєва К.Г. Соціально-психологічний практикум. Київ: КНТ, 2019. 104 с.
8. Попович І.С. Психологія соціальних очікувань особистості: методологія, теорія і практика: навч.-метод. посіб. Херсон: Вид-во ХДУ, 2019. 160 с.

9. Соціально-психологічні основи ділового спілкування : навч. посіб./ Є.І. Бородін, К.В. Комарова, Н.А. Липовська, Т.М. Тарасенко. Дніпро: ГРАНІ, 2019. 184 с.
10. Фурман А. В. Історія соціальної роботи: підручник / А. В. Фурман, М. В. Підгурська. Київ: Академія, 2018. 160 с.
11. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Навч. посібн. модульно-рейтинговий курс. 3-тє вид. Київ: Видавничий дім «Персонал», 2019. 544 с.
12. Чала Ю.М. Психодіагностика: навч.посіб. Харків: Панов А.М., 2018. 245 с.
13. Чалдині Р. Психологія впливу; пер. з англ. М. Скоробогатова. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 352 с.
14. Шафранський В.В. Предиктори розвитку творчих спроможностей майбутніх фахівців. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*. Харків. 2021. Вип. 64. С. 147-157.
15. Шафранський В.В., Колісник М.І. Тренінг розвитку невербальної креативності. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*. Харків. 2022. Вип. 66. С. 376-388.
16. Яремко О., Шафранський В. Право осіб з психічними розладами на соціальні послуги у контексті правової реальності України. *Актуальні проблеми правознавства. Збірник наукових праць Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету у співпраці з НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України*. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. №3. С. 90-94.
17. Яремко О., Шафранський В. Інформування про медіацію як повноваження виконавчих органів місцевого самоврядування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. Ужгород. 2023. №4. С. 199-206
18. *Michael A. Forrester, Cath Sullivan. Doing Qualitative Research in Psychology: A Practical Guide*. SAGE Publications Ltd; Second edition, 2019. 376 p.
19. *Moodley, Gielen, Wu. Handbook of Counseling and Psychotherapy in an International Context*. New York: Routledge, 2018.

Інтернет-ресурси

20. Публічна бібліотека імені Лесі Українки (Київ). URL: <http://lukl.kiev.ua/index.php>
21. Українська електронна бібліотека. URL: lib.com.ua
22. Психологіс – енциклопедія практичної психології. URL: <http://psychologis.com.ua/>
23. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
24. Бібліотека ім. Л. Каніщенка Західноукраїнського національного університету. URL: <http://library.wunu.edu.ua/index.php/uk/>
25. Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
26. Нормативно-правова база України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>
27. Студентська електронна бібліотека. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/>
28. Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <https://library.te.ua/>